

OMÓWIENIA ORZECZEŃ

Dominik Łukowiak
(opracowanie i przekład)

Europejski Trybunał Praw Człowieka: wyrok z dnia 26 października 2017 r. w sprawie Ratzenböck i Seydl przeciwko Austrii, skarga nr 28475/12, dotyczący zakazu zawarcia zarejestrowanego związku partnerskiego przez parę osób o odmiennej płci¹

Fakty: Skarżącymi było dwoje obywateli austriackich: Helga Ratzenböck i Martin Seydl, żyjący w konkubinacie. W lutym 2010 r., po wielu latach wspólnego pożycia, skarżący złożyli wniosek do burmistrza Linzu, gdzie mieszkali, o zawarcie zarejestrowanego związku partnerskiego. Związek partnerski jest nową instytucją prawa rodzinnego, wprowadzoną do austriackiego systemu prawa ustawą o zarejestrowanych związkach partnerskich, która weszła w życie z początkiem 2010 r.

Organy administracji publicznej konsekwentnie odmawiały skarżącym możliwości zawarcia takiego związku, wyjaśniając, że zgodnie z ustawą o zarejestrowanych związkach partnerskich są one przeznaczone wyłącznie dla par osób tej samej płci. Skarżący utrzymywali jednak, że oznacza to w istocie dyskryminację par osób różnej płci w sferze prawnych form rejestracji życia rodzinnego. W skargach do Sądu Administracyjnego

---

¹ Tekst wyroku dostępny pod adresem: <

i Trybunału Konstytucyjnego skarżący argumentowali, że konstrukcja prawna zarejestrowanego związku partnerskiego z wielu powodów lepiej odpowiada ich potrzebom niż małżeństwo. Wskazali przede wszystkim na szybszą procedurę rozwiązania takiego związku, brak obowiązku alimentacyjnego w razie ustania związku czy węższy zakres wzajemnych obowiązków partnerów.

W sierpniu 2011 r. Trybunał Konstytucyjny oddalił skargę konstytucyjną. Powołując się na wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 24 czerwca 2010 r. w sprawie Schalk i Kopf przeciwko Austrii, skarga nr 30141/04, Trybunał uznał, że skoro decyzja dotycząca umożliwienia parom osób tej samej płci zawierania małżeństw należy do ustawodawcy (krajowego), to analogicznie ustawodawca może również przesądzić o dopuszczalności lub niedopuszczalności zawierania zarejestrowanych związków partnerskich przez pary osób o odmiennej płci. Podczas gdy małżeństwo jest związkiem wyłącznie kobiety i mężczyzny, instytucję zarejestrowanego związku partnerskiego wprowadzono w celu wyeliminowania dyskryminacji par osób tej samej płci, która występowała w poprzednim stanie prawnym². Podobne stanowisko w lutym 2013 r. zajął Sąd Administracyjny.

W maju 2012 r. skarżący wnieśli skargę do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Sformułowali zarzut naruszenia zakazu dyskryminacji ze względu na płeć i orientację seksualną. Według nich przejawem nierównego traktowania był zakaz zawarcia przez nich – parę osób różnej płci – zarejestrowanego związku partnerskiego, uznawanego przez nich za preferowany model legalizacji ich związku. W wyroku z 26 października 2017 r., który zapadł stosunkiem głosów pięć do dwóch, Trybunał uznał to stanowisko za bezzasadne.

Europejski Trybunał Praw Człowieka stwierdził, że w zakresie ogólnej potrzeby instytucjonalizacji związków i ich prawnej ochrony zarówno status par osób różnej płci, jak i status par osób tej samej płci są względem siebie co do zasady podobne lub porównywalne. Jednocześnie zwrócił uwagę, że powyższy postulat został w prawie austriackim zrealizowany poprzez stworzenie konstrukcji prawnej zarejestrowanego związku partnerskiego,

² Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem austriackiego Trybunału Konstytucyjnego zakaz zawierania małżeństw przez pary osób tej samej płci wynika z podstawowej funkcji małżeństwa, jaką jest rodzicielstwo. Zob. np. wyroki: z 12 XII 2003 r., B 777/03; z 9 X 2012 r., B 121/11, B 137/11.

która umożliwiła parom osób tej samej płci uzyskanie pozycji w wielu aspektach jednakowej jak małżeństwo lub do niego podobnej, a tym samym wyeliminowała dyskryminację w zakresie możliwości legalizacji takich związków. Co więcej, *de lege lata* nie istnieją żadne istotne różnice w zakresie skutków zawarcia małżeństwa i zarejestrowanego związku partnerskiego, a obie instytucje prawa rodzinnego uzupełniają się nawzajem³.

Fakt, że skarżący, którzy tworzyli związek dwóch osób o odmiennej płci, mają możliwość zawarcia małżeństwa, zaspokaja ich podstawową potrzebę w zakresie legalizacji ich związku. Skarżący nie przytoczyli natomiast żadnych argumentów, jakoby doznali jakiegoś szczególnego uszczerbku z powodu występowania jakiegokolwiek różnicy pomiędzy instytucjami małżeństwa i zarejestrowanego związku partnerskiego. Dlatego też w ocenie Trybunału nie doszło do naruszenia zasady niedyskryminacji. Według Trybunału sytuacja skarżących nie jest podobna (ani nawet porównywalna) do sytuacji par osób tej samej płci, którym – z powodu braku możliwości zawarcia małżeństwa – stworzono możliwość zawarcia zarejestrowanego związku partnerskiego jako alternatywnej metody legalizacji ich związku.

Europejski Trybunał Praw Człowieka
Sekcja Piąta
Sprawa Ratzenböck i Seydl przeciwko Austrii
(skarga nr 28475/12)
Wyrok
Strasburg
26 października 2017 r.
[...]

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 28475/12) wniesionej do Trybunału w dn. 11 maja 2012 r. przeciwko Republice Austrii na podstawie

³ Na marginesie warto w tym kontekście postawić pytanie, czy prawie całkowite zrównanie statusu prawnego zarejestrowanego związku partnerskiego ze statusem małżeństwa (także w zakresie praw rodzicielskich partnerów, co było motywowane m.in. wyrokiem ETPC z 24 VI 2010 r. w sprawie Schalk i Kopf p. Austrii, skarga nr 30141/04) nie przekreśla w istocie konstytucyjnego zakazu zawierania małżeństw przez pary osób tej samej płci, skoro zarejestrowany związek partnerski różni się od małżeństwa – oczywiście poza podmiotowymi przesłankami zawarcia – w zasadzie tylko nazwą.

art. 34 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (dalej: Konwencja) przez dwóch obywateli Austrii, p. Helgę Ratzenböck i p. Martina Seydl.

[...]

FAKTY

I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY

5. Skarżący urodzili się odpowiednio w roku 1966 i 1964 oraz mieszkają w Linzu. Od wielu lat pozostają w stałym związku.

6. 21 lutego 2010 r. skarżący złożyli wniosek o zawarcie zarejestrowanego związku partnerskiego na podstawie ustawy o zarejestrowanych związkach partnerskich.

7. 17 marca 2010 r. burmistrz Linzu oddalił ich wniosek zgodnie z § 1, § 2 i § 5 ust. 1 pkt 1 ustawy o zarejestrowanych związkach partnerskich, wskazując, że skarżący nie spełnili prawnych przesłanek, gdyż zarejestrowany związek partnerski przeznaczony jest wyłącznie dla par osób tej samej płci.

8. Skarżący wnieśli odwołanie. Powołując się m.in. na art. 8 i art. 14 Konwencji, sformułowali zarzut dyskryminacji ze względu na płeć i orientację seksualną. 18 sierpnia 2010 r. premier rządu krajowego Górnej Austrii utrzymał w mocy zaskarżoną decyzję, wskazując, że skoro w świetle wyroku Trybunału z 24 czerwca 2010 r. w sprawie Schalk i Kopf przeciwko Austrii, skarga nr 30141/04, państwa członkowskie mają możliwość ustanawiania ograniczeń w zakresie zawierania małżeństw przez pary osób różnej płci, to wydaje się nieuzasadnione, aby nie miały możliwości przeznaczenia zarejestrowanych związków partnerskich wyłącznie dla par osób tej samej płci.

9. Następnie skarżący wnieśli skargi do Sądu Administracyjnego i Trybunału Konstytucyjnego, twierdząc, że zawarcie małżeństwa nie jest dla nich odpowiednim rozwiązaniem, jako że jest to instytucja zasadniczo różna od zarejestrowanego związku partnerskiego. W ich przekonaniu zarejestrowany związek partnerski jest w wielu aspektach nowocześniejszy i „luźniejszy” od małżeństwa. Skarżący przytoczyli kilka przykładów: inne ustawowe okresy wyczekiwania na rozwiązanie małżeństwa przez rozwód i rozwiązanie zarejestrowanego związku partnerskiego w razie

zupelnego i trwałego rozkładu pożycia; inne obowiązki alimentacyjne w wyroku orzekającym rozwód/rozwiązanie, w którym jeden z małżonków/partnerów może zostać uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia; różne obowiązki wynikające z obu instytucji prawnych, w szczególności w zakresie zaufania, wierności i współdziałania dla dobra rodziny; także różne następstwa śmierci małżonka/partnera. Skarżący podnieśli, że rozważania Trybunału w odniesieniu do małżeństwa w sprawie Schalk i Kopf nie dotyczą zarejestrowanego związku partnerskiego, będącego nową instytucją prawa rodzinnego, wprowadzoną do systemu prawnego w dwudziestym pierwszym wieku. U podstaw jej wprowadzenia nie leży zatem wieloletnia dyskryminująca tradycja ani głęboko zakorzenione społeczne konotacje, a jej celem nie jest potencjalna prokreacja.

10. 22 września 2011 r. Trybunał Konstytucyjny oddalił skargę skarżących. [...]

11. 27 lutego 2013 r. Sąd Administracyjny oddalił skargę skarżących (zob. pkt 9 powyżej) jako bezpodstawną. Wyrok został doręczony adwokatowi skarżących 25 marca 2013 r.

II. ODPOWIEDNIE REGULACJE PRAWA KRAJOWEGO I PRAKTYKA

A. Kodeks cywilny

12. Zgodnie z art. 44 austriackiego kodeksu cywilnego (*Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch*) podstawą więzów rodzinnych jest umowa małżeńska, w której dwie osoby o odmiennej płci oświadczają zgodnie z prawem wolę wspólnego pożycia w nierozzerwalnym związku małżeńskim, wydania na świat i wychowania potomstwa oraz wspierania się nawzajem.

B. Ustawa o zarejestrowanych związkach partnerskich

13. Ustawa o zarejestrowanych związkach partnerskich (*Eingetragene Partnerschaft-Gesetz*) weszła w życie 1 stycznia 2010 r. [...] Została uchwalona w celu zapewnienia parom osób tej samej płci formalnego mechanizmu legalizacji ich związków. Uchwalając ustawę, ustawodawca wziął w szczególności pod uwagę rozwój ustawodawstwa w innych państwach europejskich (zob. uzasadnienie do projektu ustawy).

14. Zgodnie z § 1 ustawa o zarejestrowanych związkach partnerskich reguluje zawarcie, funkcjonowanie i ustanie zarejestrowanego związku

partnerskiego pomiędzy dwiema osobami tej samej płci. Zgodnie z § 2 zarejestrowany związek partnerski mogą zawrzeć wyłącznie dwie osoby tej samej płci. Zobowiązują się tym samym tworzyć trwały związek, z którego wynikają wzajemne prawa i obowiązki partnerów. § 5 ust. 1 pkt 1 stanowi, że zarejestrowany związek partnerski nie może zostać zawarty pomiędzy osobami o odmiennej płci.

15. Zasady zawarcia, funkcjonowania i ustania zarejestrowanego związku partnerskiego są podobne do zasad rządzących małżeństwem. Przegląd tych regulacji obowiązujących w określonym czasie został dokonany w wyroku Trybunału w sprawie Schalk i Kopf, cyt. powyżej, pkt 19–22.

16. Po wejściu w życie ustawy o zarejestrowanych związkach partnerskich kolejno wprowadzano do niej zmiany: ustawą z 2013 r. o zmianie ustawy o prawie adopcyjnym (*Adoptionsrechts-Änderungsgesetz 2013*) [...], ustawą o deregulacji i harmonizacji w prawie wewnętrznym (*Deregulierungs- und Anpassungsgesetz 2016 – Inneres*) [...], dotyczącą nazwisk partnerów oraz udzielania pełnomocnictw, a także wyrokami Trybunału Konstytucyjnego (G 16/2013 i in., VfSlg. 19.824/2013, dotyczącym sztucznego zapłodnienia, oraz G 119/2014 i in., VfSlg. 19.942/2014, dotyczącym przysposobienia dzieci z poprzedniego małżeństwa). W wyniku tych zmian doszło do dalszej harmonizacji regulacji prawnych dotyczących małżeństwa i zarejestrowanego związku partnerskiego, m.in. w zakresie praw rodzicielskich, w którym to obszarze Trybunał wskazał ostatnio na istotne różnice (zob. wyrok w sprawie Schalk i Kopf, cyt. powyżej, pkt 23). Pozostałe różnice prawne, które nie mogą zostać uchylone zgodną wolą stron, to różne maksymalne ustawowe okresy wyczekiwania na rozwiązanie małżeństwa przez rozwód i rozwiązanie związku partnerskiego, jak również różne skutki prawne śmierci małżonka/partnera.

PRAWO

ZARZUT NARUSZENIA ART. 14 W ZW. Z ART. 8 KONWENCJI

[...]

A. Dopuszczalność

[...]

B. Meritum sprawy

1. Argumenty stron

23. Skarżący sformułowali zarzut dyskryminacji ze względu na płeć i orientację seksualną z powodu trwałego braku możliwości zawarcia zarejestrowanego związku partnerskiego. Podtrzymując argumenty podniesione w postępowaniach przed organami krajowymi (zob. pkt 9 powyżej), wskazali, że zawarcie małżeństwa nie jest dla nich odpowiednim rozwiązaniem z powodu różnic pomiędzy regulacjami prawnymi dotyczącymi małżeństwa i zarejestrowanego związku partnerskiego. W ich przekonaniu art. 8 Konwencji nie zobowiązuje państw członkowskich do instytucjonalizacji zarejestrowanego związku partnerskiego jako takiego, jednakże jeśli państwo się na to zdecyduje, to nie może wówczas wykluczać z tej nowej instytucji pewnych par tylko na podstawie płci osób je tworzących lub ich orientacji seksualnej. Co więcej, skarżący dowodzili, że rozważania Trybunału w sprawie *Schalk i Kopf*, która dotyczyła sytuacji odwrotnej (mianowicie parze osób tej samej płci odmówiono możliwości zawarcia małżeństwa), nie mogą mieć przełożenia na niniejszą sprawę.

24. Rząd zakwestionował powyższą tezę, twierdząc, że na mocy Konwencji państwa zobowiązane są do ustanowienia tylko jednej instytucji legalizującej stały związek dwóch osób. Pozytywne zobowiązanie wynikające z art. 8 Konwencji do stworzenia takiej instytucji może powstać tylko wówczas, gdy pewne pary osób nie mają dostępu do zawarcia małżeństwa w rozumieniu art. 12.

25. Co do zarzutu dotyczącego dyskryminacji rząd wskazał, że wykluczenie możliwości zawarcia zarejestrowanego związku partnerskiego przez pary osób różnej płci, w wyniku czego mogą one zawrzeć tylko małżeństwo, miało na celu wspieranie i promowanie tradycyjnego modelu rodziny oraz szans jak najlepszego jej rozwoju, tak jak gwarantuje to art. 12 Konwencji.

26. Co więcej, rząd zwrócił uwagę, że Konwencja pozwala państwom członkowskim stworzyć odrębne związki dla par osób różnej płci oraz par osób tej samej płci oraz że na poziomie europejskim nie wypracowano dotąd jednolitego stanowiska, czy takie instytucje powinny być – obok małżeństwa – dostępne również dla związków osób różnej płci. Rząd stwierdził, że przyjęcie założenia, iż prawo do poszanowania życia

rodzinnego obejmuje również prawo par osób o odmiennej płci do zawarcia zarejestrowanego związku partnerskiego, prowadziłyby do sytuacji braku równowagi, w której z kolei związki par osób tej samej płci – zgodnie z Konwencją i orzecznictwem Trybunału – miałyby dostęp tylko do jednej instytucji prawnej, a mianowicie do zarejestrowanego związku partnerskiego. W związku z tym przeznaczenie w Austrii zarejestrowanych związków partnerskich tylko dla par osób tej samej płci pozwoliło osiągnąć równowagę pomiędzy instytucjami związków dostępnych dla par osób różnej płci i par osób tej samej płci, opartą na ograniczeniu możliwości zawarcia małżeństwa tylko dla par osób różnej płci, wyraźnie uprawnionemu na mocy Konwencji, i nie przekroczyło marginesu swobodnego uznania państwa dla ustanowienia regulacji prawnych w kontrowersyjnych obszarach społeczno-politycznych.

27. Co do zarzutu dotyczącego różnych skutków zawarcia małżeństwa i zarejestrowanego związku partnerskiego rząd, odwołując się do wyroku w sprawie Schalk i Kopf, cyt. powyżej, pkt 108 oraz wyroku z 21 lipca 2015 r. w sprawie Oliari i inni przeciwko Włochom, skargi nr 18766/11 i 36030/11, pkt 162, stwierdził, że art. 14 w zw. z art. 8 Konwencji nie wymaga, aby instytucje związków dostępne dla par osób różnej płci i par osób tej samej płci pokrywały się w całości. Jeśli różnice w traktowaniu pomiędzy tymi dwiema grupami osób są dopuszczalne z punktu widzenia jednej z nich, z konieczności muszą być również dopuszczalne z punktu widzenia tej drugiej. Pomimo istnienia odrębnych regulacji dla małżeństwa i zarejestrowanego związku partnerskiego nie ma pomiędzy tymi instytucjami prawie żadnych różnic w zakresie skutków prawnych: wyraźną intencją ustawodawcy było zasadnicze zrównanie skutków zawarcia zarejestrowanego związku partnerskiego z prawami i obowiązkami małżonków, co stanowiło dotąd główny problem. Już w sprawie Schalk i Kopf Trybunał potwierdził, że istniejące różnice były zgodne z tendencją występującą w innych państwach, a nowelizacje uchwalone po wejściu w życie ustawy o zarejestrowanych związkach partnerskich doprowadziły do dalszej harmonizacji regulacji prawnych dotyczących obu tych instytucji. Pozostałe obecnie różnice prawne, które nie mogą zostać uchylone zgodną wolą stron, to różne maksymalne ustawowe okresy wyczekiwania na rozwiązanie małżeństwa przez rozwód i rozwiązanie

zarejestrowanego związku partnerskiego, jak też różne skutki prawne śmierci jednego z małżonków/partnerów. Te kwestie nie odnoszą się jednak do sytuacji skarżących.

2. Stanowisko Trybunału

28. Trybunał konsekwentnie stoi na stanowisku, że art. 14 uzupełnia pozostałe istotne postanowienia Konwencji i jej protokołów dodatkowych. Nie funkcjonuje on samodzielnie, skoro wywołuje skutek jedynie poprzez „korzystanie z praw i wolności” chronionych przez te postanowienia. Mimo że zastosowanie art. 14 nie jest obwarowane wymogiem naruszenia tych postanowień – i w tym zakresie ma on charakter autonomiczny – zastosowanie to nie może nastąpić, jeśli okoliczności sprawy pozostają poza zakresem normowania jednego lub więcej postanowień (zob., wraz z dalszymi odniesieniami, wyrok z 7 listopada 2013 r. w sprawie Vallianatos i inni przeciwko Grecji, skargi nr 29381/09 i 32684/09, pkt 72).

29. Trybunał podtrzymuje swoje dotychczasowe orzecznictwo w zakresie związków par osób o odmiennej płci, mianowicie że pojęcie „rodziny” w rozumieniu art. 8 Konwencji nie jest ograniczone do związków opartych na małżeństwie i może obejmować inne faktyczne więzi „rodzinne” istniejące pomiędzy konkubentami (zob. np. wyrok z 13 lipca 2000 r. w sprawie Elsholz przeciwko Niemcom, skarga nr 25735/94, pkt 43).

30. Z powyższego wynika, że okoliczności faktyczne niniejszej sprawy podlegają pojęciu „życia rodzinnego” w rozumieniu art. 8. W związku z tym zarówno sam art. 8, jak i art. 14 w zw. z art. 8 Konwencji mają tu zastosowanie.

31. Dla zaistnienia sprawy na tle art. 14 musi wystąpić różne traktowanie osób w porównywalnych lub relewantnie podobnych sytuacjach. Innymi słowy, obowiązek wykazania porównywalnej pozycji nie oznacza, że porównywane grupy muszą być identyczne. Skarżący musi wykazać, biorąc pod uwagę konkretny wymiar swojego zarzutu, że w sytuacji relewantnie podobnej do sytuacji innych podmiotów został potraktowany odmiennie. Jednakże nie każda różnica w traktowaniu będzie oznaczała naruszenie art. 14. Po pierwsze, Trybunał w swoim orzecznictwie stoi na stanowisku, że za przejaw dyskryminacji w rozumieniu art. 14 mogą być uznane tylko takie różnice w traktowaniu, które oparte są na cechach

możliwych do zidentyfikowania albo na „statusie” podmiotów. Po drugie, różnica w traktowaniu ma charakter dyskryminacyjny wtedy, gdy nie znajduje obiektywnego i racjonalnego usprawiedliwienia; innymi słowy, jeśli nie zmierza do osiągnięcia słusznego celu lub jeśli pomiędzy zastosowanym środkiem a zamierzonym celem nie istnieje uzasadniony stosunek proporcjonalności (zob. wyrok z 5 września 2017 r. w sprawie Fábíán przeciwko Węgrom, skarga nr 78117/13, pkt 113, z przytoczonym tam orzecznictwem). Badając, czy osoby podlegające różnemu traktowaniu znajdują się w relewantnie podobnych sytuacjach, Trybunał uwzględnia te okoliczności, które określają położenie tych osób w danym kontekście. Okoliczności, które określają odmienne sytuacje i przesądzają o ich porównywalności, muszą być oceniane w świetle przedmiotu i celu kryterium kwestionującego to rozróżnienie (wyrok w sprawie Fábíán przeciwko Węgrom, cyt. powyżej, pkt 121). Państwa członkowskie mają swobodę w zakresie ustanowienia kryteriów oceny, czy i jak daleko różnice w sytuacjach w innym aspekcie podobnych uzasadniają różne traktowanie (zob., wraz z dalszymi odniesieniami, wyrok w sprawie Vallianatos i inni, cyt. powyżej, pkt 76).

32. Orientacja seksualna jest kryterium zawartym w art. 14. Trybunał wielokrotnie twierdził, że tak jak zróżnicowanie ze względu na płeć – zróżnicowanie ze względu na orientację seksualną, aby było uzasadnione, wymaga „szczególnie przekonujących i ważnych powodów” (zob. wyrok w sprawie Vallianatos i inni, cyt. powyżej, pkt 77 oraz wyrok z 19 lutego 2013 r. w sprawie X i inni przeciwko Austrii, skarga nr 19010/07, pkt 99). W sytuacjach różnego traktowania ze względu na płeć lub orientację seksualną zakres swobodnego uznania państwa jest wąski (zob. wyrok z 24 lipca 2013 r. w sprawie Karner przeciwko Austrii, skarga nr 40016/98, pkt 41 oraz wyrok z 2 marca 2010 r. w sprawie Kozak przeciwko Polsce, skarga nr 13102/02, pkt 92). Zakres marginesu swobodnego uznania będzie różny w zależności od sytuacji, przedmiotu sprawy oraz okoliczności; w tym względzie jedną z cech relewantnych może być istnienie lub nieistnienie wspólnego mianownika pomiędzy porządkami prawnymi państw członkowskich (zob. wyrok w sprawie Schalk i Kopf, cyt. powyżej, pkt 98 oraz wyrok z 27 marca 1998 r. w sprawie Petrovic przeciwko Austrii, skarga nr 20458/92, pkt 38). Różnice w traktowaniu wyłącznie

ze względu na okoliczności dotyczące orientacji seksualnej są niedopuszczalne w świetle Konwencji (zob. wyrok w sprawie Vallianatos i inni, cyt. powyżej, pkt 77; wyrok z 21 grudnia 1999 r. w sprawie Salgueiro da Silva Mouta przeciwko Portugalii, skarga nr 33290/96, pkt 36; wyrok z 22 stycznia 2008 r. w sprawie E.B. przeciwko Francji, skarga nr 43546/02, pkt 93 i 96 oraz wyrok w sprawie X i inni przeciwko Austrii, cyt. powyżej, pkt 99).

33. Trybunał nie miał dotychczas okazji zbadać problemu różnego traktowania ze względu na płeć i orientację seksualną w odniesieniu do wykluczenia z instytucji prawnej z punktu widzenia związków par osób różnej płci. Jak dotąd orzecznictwo Trybunału w tych sprawach wywodziło się ze skarg wniesionych przez pary osób tej samej płci (zob. wyroki w sprawach Schalk i Kopf, Vallianatos i inni oraz Oliari i inni, wszystkie cyt. powyżej), których zarzuty dotyczyły braku możliwości zawarcia małżeństwa oraz braku alternatywnej możliwości legalizacji związku. Badanie przez Trybunał zarzutu dyskryminacyjnego traktowania w tych sprawach było zatem przeprowadzane z punktu widzenia grup mniejszości, dla których możliwość prawnej rejestracji związku pozostawała ciągle w sferze zmieniających się praw, co do których nie było jednolitego stanowiska wśród państw członkowskich Rady Europy (zob. wyrok w sprawie Schalk i Kopf, cyt. powyżej, pkt 105). Trybunał musi zatem zbadać zakres, w jakim zasady ustalone w orzecznictwie dotyczącym par osób tej samej płci mogą zostać odniesione do niniejszej sprawy.

34. Pary osób tej samej płci i pary osób różnej płci są, co do zasady, w relewantnie podobnym lub porównywalnym położeniu w zakresie ogólnej potrzeby instytucjonalizacji i prawnej ochrony ich związków (zob. wyroki w sprawach Vallianatos i inni, pkt 78; Oliari i inni, pkt 165 oraz Schalk i Kopf, pkt 99, wszystkie cyt. powyżej).

35. W sprawie Schalk i Kopf Trybunał badał sytuację prawnego uznania związków par osób tej samej płci w Austrii, w szczególności brak możliwości zawarcia przez te pary małżeństwa i zarejestrowanego związku partnerskiego jako alternatywnej metody legalizacji związku – w dokładnie takim samym stanie prawnym, na jakim oparte były procedury krajowe w niniejszej sprawie. Zauważając, że małżeństwo posiada głęboko zakorzenione społeczne i kulturowe konotacje, które mogą się znacznie różnić w poszczególnych społeczeństwach, Trybunał stwierdził,

że zarówno art. 12 Konwencji, jak i art. 14 w zw. z art. 8 nie zobowiązują państw członkowskich do zagwarantowania parom osób tej samej płci możliwości zawarcia małżeństwa (zob. wyrok w sprawie Schalk i Kopf, cyt. powyżej, pkt 62–63 i 101). Co do zarzutu skarżących dotyczącego różnic pomiędzy statusem małżeństwa a statusem zarejestrowanego związku partnerskiego Trybunał uznał, że państwa mają pewien margines swobodnego uznania, który wynika z możliwości określenia takiego samego statusu tych związków za pomocą alternatywnych środków ich legalizacji (tamże, pkt 108). Co więcej, Trybunał zauważył, że ustawa o zarejestrowanych związkach partnerskich umożliwiła parom osób tej samej płci uzyskanie w wielu aspektach statusu prawnego jednakowego jak małżeństwo lub podobnego do małżeństwa. Podczas gdy w odniesieniu do praw rodzicielskich pozostały istotne różnice, w zakresie skutków majątkowych różnice były już tylko nieznaczne (tamże, pkt 109).

36. W wyroku w sprawie Vallianatos i inni, cyt. powyżej, pkt 78–92 Trybunał orzekł, że brak możliwości zawarcia związku partnerskiego przez pary osób tej samej płci stanowił naruszenie art. 14 w zw. z art. 8 Konwencji. W szczególności Trybunał zauważył w tej sprawie, że pary osób różnej płci – w przeciwieństwie do par osób tej samej płci – mogły zalegalizować swój związek jeszcze przed uchwaleniem ustawy wprowadzającej związek partnerski – czy to w oparciu o konstrukcję prawną małżeństwa, czy to w formie bardziej ograniczonej na podstawie regulacji austriackiego kodeksu cywilnego, formalizującej faktyczne pożycie. W konsekwencji Trybunał postawił tezę, że pary osób tej samej płci miałyby szczególny interes w zawieraniu związków partnerskich, jako że stanowiłoby to dla nich – w odróżnieniu od par osób różnej płci – jedyną podstawę w prawie krajowym dla legalizacji ich związków (tamże, § 90).

37. W wyroku w sprawie Oliari i inni, cyt. powyżej, pkt 185 Trybunał zbadał zarzut sformułowany przez parę osób tej samej płci, że nie miała możliwości zawarcia związku partnerskiego lub zarejestrowanego związku partnerskiego (przy braku dostępu do małżeństwa). Trybunał stwierdził naruszenie art. 8 z powodu zaniedbania władzy publicznej w zakresie realizacji jej pozytywnego obowiązku do zapewnienia skarżącym dostępności specjalnej instytucji prawnej umożliwiającej legalizację i prawną ochronę związków par osób tej samej płci.

38. Skarżący twierdzą, że jako para osób różnej płci są dyskryminowani. Nie mieli bowiem możliwości zawarcia zarejestrowanego związku partnerskiego – instytucji przez nich preferowanej w stosunku do małżeństwa. Trybunał musi zatem w pierwszej kolejności zbadać, czy w świetle art. 14 Konwencji skarżący byli w porównywalnej sytuacji do sytuacji par osób tej samej płci, które zawarły zarejestrowany związek partnerski, a jeśli tak, to czy usprawiedliwiona była jakakolwiek różnica w traktowaniu.

39. Trybunał przyjmuje, że pary osób o odmiernej płci mają co do zasady relewantnie podobną lub porównywalną pozycję do par osób tej samej płci, jeśli chodzi o ogólną potrzebę instytucjonalizacji i prawnej ochrony ich związków (zob. pkt 35 powyżej).

40. Trybunał zauważa, że wykluczenie par osób różnej płci z możliwości skorzystania z zarejestrowanego związku partnerskiego powinno być zbadane w świetle całokształtu regulacji prawnych umożliwiających legalizację związków dwóch osób. Zarejestrowany związek partnerski został wprowadzony jako alternatywa dla małżeństwa w celu instytucjonalizacji związków par osób tej samej płci, niemogących zawierać małżeństw (zob. pkt 13 powyżej). Tak więc ustawa o zarejestrowanych związkach partnerskich (zob. pkt 13–16 powyżej) faktycznie równoważy wykluczenie par osób tej samej płci pod względem możliwości legalizacji ich związków, które miało miejsce przed wejściem w życie ustawy w 2010 r. W sprawie Schalk i Kopf Trybunał uznał, że ustawa o zarejestrowanych związkach partnerskich dała skarżącym – parze osób tej samej płci – możliwość uzyskania prawnego statusu w wielu aspektach jednakowego jak małżeństwo lub podobnego do małżeństwa. Trybunał wywnioskował stąd, że nie stanowi to przejawu przekroczenia przez pozwane państwo marginesu swobodnego uznania w zakresie wyboru praw i obowiązków, które nakłada zarejestrowany związek partnerski (zob. wyrok w sprawie Schalk i Kopf, cyt. powyżej, pkt 109). W gruncie rzeczy małżeństwo i zarejestrowany związek partnerski uzupełniają się wzajemnie w prawie austriackim. W konsekwencji Trybunał zauważa, jak wskazano już w sprawie Schalk i Kopf, że status prawny związku partnerskiego, ukształtowany po raz pierwszy przez ustawę o zarejestrowanych związkach partnerskich, był w wielu aspektach jednakowy jak małżeństwo lub podobny do niego, a nieznaczne różnice pozostawały tylko w zakresie

skutków majątkowych (tamże, pkt 109). Co więcej, Trybunał zauważa, że regulacje prawne dotyczące małżeństwa i zarejestrowanego związku partnerskiego zostały zharmonizowane po tym, jak zapadło orzeczenie w sprawie Schalk i Kopf, a także po tym, jak skarżący wnieśli niniejszą skargę, a zatem *de lege lata* nie istnieją pomiędzy tymi instytucjami żadne istotne różnice (zob. pkt 16 powyżej).

41. Skarżący jako para osób różnej płci mają możliwość zawarcia małżeństwa. Zaspokaja to – w przeciwieństwie do par osób tej samej płci przed uchwaleniem ustawy o zarejestrowanych związkach partnerskich – ich podstawową potrzebę legalizacji związku. Skarżący nie przytoczyli argumentów, jakoby odczuwali w tym zakresie jakąś wyjątkową potrzebę. Ich niechęć do małżeństwa wynika z przekonania, że zarejestrowany związek partnerski jest instytucją nowocześniejszą i luźniejszą. Jednakże nie twierdzą, jakoby byli w jakiś szczególny sposób dotknięci jakąkolwiek różnicą w prawie pomiędzy tymi instytucjami.

42. W tej sytuacji Trybunał stwierdza, że skarżący, będący parą osób o odmiennej płci, dla której pozostaje dostępna możliwość zawarcia małżeństwa, przy jednoczesnym wykluczeniu z zarejestrowanego związku partnerskiego, nie znajdują się w relewantnie podobnej czy porównywalnej sytuacji do par osób tej samej płci, które w obecnym stanie prawnym nie mają prawa do zawarcia małżeństwa i potrzebują instytucji zarejestrowanego związku partnerskiego jako alternatywnego środka legalizacji ich związku. W niniejszej sprawie nie doszło zatem do naruszenia art. 14 w zw. z art. 8 Konwencji.

Z TYCH POWODÓW TRYBUNAŁ:

1. uznaje jednogłośnie skargę za dopuszczalną,
2. utrzymuje – stosunkiem głosów pięć do dwóch – że nie doszło do naruszenia art. 14 w zw. z art. 8 Konwencji.

Dominik Łukowiak – student Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego